

VI. УКРАЇНСЬКА РЕГІОНАЛЬНА ОНОМАСТИКА В СИНХРОНІІ ТА ДІАХРОНІІ

Вероніка Баньої
(Ужгород)

УДК 81'373.21

МІКРОТОПОНІМИ БАСЕЙНУ РІЧКИ УЖА ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ, МОТИВОВАНІ ГЕОГРАФІЧНИМИ ТЕРМІНАМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕЛЬЄФУ

Назви географічних об'єктів – важливий ключ до пізнання історії певної території та його населення. Тому на сучасному етапі особливо актуальним є дослідження мікротопонімії Закарпаття, яка яскраво відображає історико-географічні та культурно-господарські зміни. Зокрема, важливим є вивчення закарпатських місцевих географічних термінів, які стали базою для утворення та функціонування власних географічних назв. Цій проблемі присвятили свої студії М. Банк [1], К. Галас [3], М. Грицак [4], Й. Дзензелівський [5], В. Німчук [6], П. Чучка [8] та ін.

Більшість дослідників відапелятивні назви вважає найдавнішими, проте не найпродуктивнішими в топонімії [2, с. 16]. Проте мікротопонімний матеріал басейну річки Ужа (близько 9 000 назв та їхніх варіантів), який став об'єктом нашого вивчення, вказує на досить високу продуктивність утворення таких назв. Предметом дослідження є семантичні особливості мікротопонімів, мотивованих географічними термінами на позначення особливостей рельєфу. Мета нашої роботи – дослідити та описати зазначені одиниці на синхронному зрізі. Досягнення окресленої мети передбачає виконання таких основних завдань: 1) виявити, зафіксувати та інвентаризувати відапелятивні мікротопоніми досліджуваного регіону; 2) установити зв'язок мікротопонімної системи басейну з його природними умовами; 3) здійснити класифікацію мікротопонімів за структурно-семантичними ознаками.

Відапелятивні мікротопоніми басейну Ужа представлені різними тематичними групами та підгрупами загальних назв, що зводяться до двох основних (переважно непохідних (безсуфіксних) та похідних (суфіксальних) лексем у сингулярній та плюральній формах): 1) географічні номенклатурні терміни; 2) назви об'єктів культурно-господарського призначення (матеріально-духовної культури).

На думку А. М. Скляренка, “мікротопонімами найчастіше бувають географічні терміни, що перетворюються в назву в результаті переосмислення [7, с. 60]”. Проте, як зазначає науковець, серед двох груп аналізованих базових назв, що представлені родовими (узагальнюють географічні явища та об'єкти) та видовими термінами (характеризують більш звужені елементи природного середовища, що вказують на вузькоспецифічні риси об'єкта: *пік, затон, рукав*), найчастіше мікротопонімізації зазнають останні як менш абстрактні та більш конкретні за своєю семантикою назви [7, с. 60–61].

Відапелятивні назви відіменникового походження репрезентовані різними значеннями: 1) апелятиви на означення характеру ґрунту; 2) апелятиви на означення загального вигляду місцевості (рельєфу); 3) апелятиви на означення рослин, рослинного покриву та тваринного світу; 4) апелятиви на означення місця розташування щодо інших об'єктів на місцевості та особливості їхніх геометричних параметрів; 5) апелятиви на означення об'єктів господарської діяльності та громадського житку, знарядь праці, загород, будинків тощо; 6) апелятиви на означення реалій зі сфери духовної та суспільної культури.

Базовими елементами, що переважають у мікротопонімії басейну Ужа, є діалектні географічні терміни, специфіка використання яких пов'язана з вузькою сферою їхнього

уживання та функціонування. Місцева географічна номенклатура слугувала джерелом формування назв на позначення різноманітних географічних об'єктів. Проте значна частина географічних термінів має прозору семантику й належить до складу загальноукраїнської термінологічної лексики. Місцева географічна термінологія, представлена в мікротопонімії басейну, характеризується нерівномірною деталізацією в окремих розрядах терміносистеми, що, безперечно, спричинено географічними умовами Ужанської долини.

Басейн річки Ужа знаходиться в гірській системі Українських Карпат, де охоплює частину Полонинських Карпат (Полонинський хребет) та Вулканічних Карпат (Вигорлат-Гутинський хребет). Позитивні (додатні) форми рельєфу визначають особливості інших природних характеристик. Таким чином, найбільшу групу за кількістю становлять мікротопоніми, базовими назвами яких є географічні терміни на позначення особливостей рельєфу:

1) переважають мікротопоніми, мотивовані апелятивами, що характеризують додатні характеристики рельєфу долини. Це зазвичай назви географічних об'єктів, розташованих на горі або підвищеній території; базова назва таких мікротопонімів відображає реальну характеристику топографічних особливостей географічного об'єкта: г. *Бán'a* (Пер.) (<*bán'a* 'скеляста вершина гори', пор.: *bán'a* перен. 'про сферичну поверхню або предмет такої форми' [СУМ I, с. 102]; *bán'a* 'купол на будівлі' [Ет. 1, с. 136]), п. *Bérex* (Пол. Г.) (<*bérex* 'берег; підвищення', пор.: *béreg* 'возвышенность, пригорок; гора, склон горы; склон оврага, долины; высокий отвесный берег, пропасть' [Мар., с. 216]; *béreg* 'схил гори' [Гуц., с. 12]), *Bérce* (г. – Луг, пол. – Гусн.) (<*bérce* 'невелика гора', пор.: *berce* 'горб', 'невелика гора' [Он. 1, с. 50]), *Bérшок* (л. – Вішка, Паст., п. – Люта, Р.Паст., Пол.Г., Маюр., Мокра, Лік., ур. – С-ки, Зар., Лип.) (<*bérшок* 'верхня частина горба, гори', пор.: *bérшок* 'вершина гори' [Мар., с. 220]), п. *Грун* (К.Паст., С-ки, Зар., Новос., Верх.Б., Смер., Люта) (<*grun* 'значне підвищення', пор.: *grún* 'холмъ, возвышенное мѣсто, горка' [Гр. 1, с. 333]; *grun* 'невелика гора', 'горбок', 'горбок на узгір'ї' [Он. 1, с. 195]; *grun* 'холм' [Мар., с. 225]), *Гúрка* (г. – Пер., Сім., Пор., л. – М.Бер., Сім., п. – Новос.) (<*gúrka* 'невелика гірка', пор.: *gírka* 'зменш.-пестл. до *gorá*' [СУМ II, с. 74]), л. *Дж'бóрик* (Т.-Пас.) (<*дж'бóрик* 'скелясте підвищення', пор.: *джбир*, *жбир* 'скала, гора; зарослий холм между долинами' [Мар., с. 225]; *жбирь*, *жбы'р'*, чол., *ж'бы'р'* 'горбок на схилі гори; зрубаний ліс' [Он. 1, с. 249]; [*жбир*] 'скеля, гора; височина' [Ет. 2, с. 183]; *жбирь* 'горб, підвищення, вершок, гора, скеля' [Гуц., с. 54]; *жбир* 'скала, гора, возвышенность' [Гр. 1, с. 476]), *Д'іл* (п. – Завос., Мокра, Смер., Турич., Бук., л. – Т.-Б., Пор.) (<*d'íl* 'гірський хребет', пор.: *díl* 'гірський хребет, що розділяє села' [Гуц., с. 49]; *díl* 'пасмо гір' [Он. 1, с. 220]), *Кíч'ара* (п. – М.Бер., Маюр., л. – Т.-Пол., С-ки, Дубр., Зар., г. – Пер.) (<*kič'ara* 'поросла лісом гора', пор.: *kičera* 'гора, покрита лѣсомъ, кромѣ вершини' [Гр. 2, с. 241]; *kičera* 'гора, вкрита вся лісом, крім вершини' [СУМ IV, с. 156]; *kičera* 'гора, покрита лісом, крім вершини' [Ет. 2, с. 440]; *kičera* 'поросла лісом, стрімка гора' [Гуц., с. 78]; *kičira* 'крутий горб, зарослий лісом,' 'лісиста гора' [Он. 1, с. 351]; *kičera* 'гора, покрита лесом, кроме вершини;' 'крутая гора, обросшая лесом;' [Мар., с. 231]), п. *Кúпа* (Вільш.) (<*kupa* 'невелике підвищення; горбик', пор.: *kupa* 'куча, грудá' [Гр. 2, с. 325-326]; *kupa* 'велика кількість чого-небудь складеного, зсипаного горою в одному місці; гора' [СУМ IV, с. 400]; *kupa* 'небольшая насыпь земли;' 'скалистые голые кряжи' [Мар., с. 234]), г. *Макóвиц'а* (Нев.) (<*makóvič'a* 'вершина гори', пор.: *makovič'a* 'вершина купола церкви, вершина гори' [Гр. 2, с. 400]; *makívka* 'те саме, що вершина' [СУМ IV, с. 602]; *makovič'a* 'вершина гори' [Мар., с. 236]; *makovič'a* 'вершина (маківка) гори' [Гуц., с. 98]), *Обúч'* (п. – Бук., Дубр., Р. Моч., С-ки, г. – Завб., Т.-Пас.) (<*obuč'* 'схил гори', пор.: *obič* 'схил гори' [Он. 1, с. 7]), п. *Полонинá* (Бук., Пол. Г.) (<*polonina* 'рівнинне пасовище в горах', пор.: *polonina* 'орная равнина, пастбище на вершинахъ горъ' [Гр. 3, с. 287]; *polonina* 'безліса ділянка в Карпатах, яка використовується для пасовиська та сінокоосу; [гірська рівнина, пасовисько на верховині]' [Ет. 4, с. 486]; *polonina* 'пасовище на горах; полонина' [Гуц., с. 148]; *polonina* 'безліса ділянка верхнього поясу Українських Карпат, яка використовується для пасовиська та сінокоосу' [СУМ VII, с. 94]), л. *Прíпóр* (Лип.) (<*prípór* 'крутий схил гори', пор.: [*prípír*] 'крута дорога' [Ет. 4, с. 575]; [*prípír*] 'крутий схил' [Ет. 4, с. 355]; *prípír* 'крутий схил;

крутий схил гори, скелі' [Гуц., с. 155]), п. *Рéбро* (Вішка) (<*рэбро* 'крутоверха гора', пор.: *ребро́* 'бокъ гори, обрыва, скалы' [Гр. 4, с. 9]; *ребро́* 'гірський хребет' [Он. 2, с. 170]; *ребро́* 'ребро; гора зі скелястим обривом' [Гуц., с. 162]), *Ст'інка* (л. – Маюр., сін. – Пол. Г.) (<*ст'інка* 'прямовисний схил гори, порослий лісом', пор.: *стінка* 'откосъ гори или крутой берегъ рѣки, порослій лѣсомъ, роца по отлогостямъ гори надъ рѣкой' [Гр. 4, с. 207]; *стінка* 'крутий берег річки, порослий лісом' [Бук., с. 523]), п. *Стожók* (Ужок) (<*стожók* 'невелика гора', пор.: *стіжók* 'округла або чотирикутна з заокругленою вершиною щільно укладена велика купа сіна, соломи, снопів хлібних злаків і т. ін., що зберігається просто неба' [СУМ ІХ, с. 709]), *Ч'олó* (л. – Мирча, С-ки, п. – Дубр., Зар., Бук., Турич.) (<*ч'олó* 'пологий схил гори', пор.: *чолó* 'очень крутой склон горы; вершина горы' [Мар., с. 253]), п. *Гр'ád'i* (Лік.) (<*гр'ád'i* 'видовжені підвищення', пор.: *грядá* 'грядка; смуга гір' [Ет. 1, с. 608]), ур. *Завóйни* (Чорн.) (<*завóйни* (одн. *завóйна* 'місце з невеликими насипами'), пор.: *завóй* 'крутобережне поляны возле речки' [Мар., с. 227]; *завóй* 'замет, засип (снігом)' [Гуц., с. 58]), п. *Кúч'і* (Новос.) (<*кúч'і* 'невеликі горбки', пор.: *кúча* 'купа чого-небудь' [Зх.пол. 1, с. 273]) та інші;

2) значна частина базових назв мікротопонімів позначає від'ємний рельєф (яри, урвища, провалля, долини, улоговини тощо): п. *Безóдниш'е* (Мирча) (<*безóдниш'е* 'глибоке місце; велика яма', пор.: *безóдня* 'безмежний простір, безмірна глибина' [СУМ І, с. 136]; *безóднище* 'пропасть' [Мар., с. 216]; *бéзна* 'болото; непрохідне місце', 'гущавина в лісі' [Зх.пол. 1, с.13]; *[бéзна]* 'запущене поле; погане, непридатне місце' [Ет. 1, с.162]; *безóдня* 'крутой отвесный берег; крутой склон горы; глубокая яма' [Мар., с. 216]), п. *Выр* (Турич., Вільш.) (<*выр* 'яма, вимита водою', пор.: *вир* 'крутой отвесный берег; глубокая яма' [Мар., с. 221]; *вир* 'яма в річці, вирвана водою' [Он. 1, с.107]), п. *Жóл'іб'* (Вішка, Ужок, Луг, Гусн.) (<*жóл'іб'* 'западина між горами', пор.: *жóлоб* 'про западину, заглиблення між скалами, горами' [СУМ ІІ, с. 543]; *жóліп* 'жолоб'; 'жолобинка' [Он. 1, с. 254]; *жóлоб* 'глибокая и узкая долина'; 'долина между двумя горами или взгорьями' [Мар., с. 227]; *жóліб, жóлоб* 'глибокая и узкая долина' [Гр. 1, с. 490]; *жолоб* 'долина' [Гуц., с. 56]), п. *Зáпадиш'е* (Забр.) (<*зáпадиш'е* 'западина', пор.: *запáдина* 'низьке місце, понижена місцевість' [СУМ ІІІ, с. 239]), *Звур* (л. – Р. Паст., Лип., п. – Лік., Вільш.) (<*звур* 'глибока западина', пор.: *ізвор* 'глибокий овраг с водой', *ізвори* 'глибокие овраги, пропасти' [Мар., с. 230]), п. *Йáдзина* (Тих.) (<*йáдзина* 'глибока долина', пор.: *язвина* 'нора, ущелье, оврагъ' [Гр. 4, с. 536]; *язвина* 'яма під землею, вкрита водою, в якій живуть лисиці; нора'; 'безодня' [Он. 2, с. 401]; *язвина* 'діра; нора; щілина' [Гуц., с. 233]; *язвина* 'овраг, пропасть' [Мар., с. 254]), п. *Йáма* (К. Р.) (<*йáма* 'улоговина', пор.: *яма* 'підніжжя гори; найнижче місце на скелі; мн. *ямі* багато заглибин' [Гуц., с. 234]), п. *Йарúга* (Т.-Б.) (<*йарúга* 'глибока довга впадина', пор.: *ярúга* 'большой оврагъ, логъ' [Гр. 4, с. 543]; *ярúга* 'глибокий, великий яр' [СУМ ХІ, с. 651]; *яруга* 'безодня,' 'глибока яруга' [Он. 1, с. 357]; *яруга* 'большой овраг; овраг, заросший лесом' [Мар., с. 255]; *ярúга* 'глибока яма' [Гуц., с. 234]), *Перéниз'* (л. – Тих., Люта, Гусн., Бук., Смер., Т.-Пол., Завб., ур. – Пол.Г., Лип.) (<*перéниз'* 'долина між горами', пор.: *перéниз* 'долина між горами' [Мат. гуц., с. 135]; *[перенизина]* 'розташована впоперек долина' [Ет. 4, с. 86]), ур. *Прóвала* (Дубр.) (<*прóвал* 'глибока западина', пор.: *провáл, провáлля* 'пропасть, оврагъ' [Гр. 3, с. 459]; *прóвали* 'низи, низовини' [Гуц., с. 157]), л. *С'ідл'іна* (Домаш.) (<*с'ідл'іна* 'гірська улоговина, поросла лісом', пор.: *сідловина* 'довга западина, неглибока виїмка між височинами гірського хребта' [СУМ ІХ, с. 215]), п. *Т'існинá* (Лік.) (<*т'існинá* 'вузька місцевість між горами зі стрімкими схилами', пор.: *тісн'іна* 'тесный, узкій проходъ' [Гр. 4, с. 266]; *тісн'іна* 'вузька долина з дуже крутими, іноді прямовисними схилами. // Вузький прохід між горами, скелями, стрімчаками' [СУМ Х, с. 147]), *Ўлóга* (п. – Т.-Пол., л. – Т.-Б.) (<*ўлóга* 'западина', пор.: *улóговина* (*влóговина*) 'велике заглиблення в рельєфі місцевості, западина з пологими схилами' [СУМ Х, с. 431]; *улóга* 'заглибина; западина' [Гуц., с. 201]), ур. *К'ітлóвини* (Ужок) (<*кітлóвини* 'велика улоговина', пор.: *котловина* 'велика западина на поверхні землі' [СУМ ІV, с. 311]; *кітлóвина* 'котловина' [Мар., с. 231]; *[кітлóвина]* 'улоговина' [Ет. 3, с. 57]), п. *Прéлуки* (Тих., Паст.) (<*прéлуки* 'поле, поросле лісом та чагарниками', пор.: *прéлука* 'лісова галявина, полянка' [Гуц., с. 153]), ур. *Сіл'іш'а* (К. Паст.) (<*сіл'іш'а* 'глибока

западина між горами', пор.: *сідло* 'неглибока виїмка між двома висотами в гірському хребті' [Ет. 5, с. 250], *сідловина* 'довга западина, неглибока виїмка між височинами гірського хребта' [СУМ ІХ, с. 215]);

3) ще одну групу становлять мікротопоніми, базові географічні терміни яких вживаються на позначення рівнинної місцевості, що характеризується відсутністю будь-яких підвищень або западин: *Лазок* (п. – Мокра, ур. – Паст., Новос.) (<*лазок* 'невеликий лаз', пор.: *лазок* 'зменш.-пестл. до лаз' [СУМ ІV, с. 437]; *лаз* 'равнинний луг'; 'лесная поляна' [Мар., с. 234]; [*лаз*] 'лука; лісова галявина' [Ет. 3, с. 182]), п. *Плос'ін'* (Верх. Б., Гусн.) (<*плос'ін'* 'рівнина', пор.: [*плосінь*] 'площа; площина, рівнина' [Ет. 4, с. 452]), п. *Пол'ана* (К. Паст., Сім., Новос., Луг, Верх. Б.) (<*пол'ана* 'рівнинне поле', пор.: *поляна* 'рівнина, невеликий луг, звичайно на узліссі або серед лісу' [СУМ VII, с. 107]; *поляна* 'галявина' [Он. 2, с. 109]; *поляна* 'поляна, рівнина, невел. луг, звичайно на узліссі або серед лісу', [відкрите поле; цілина] [Ет. 4, с. 487]), *Ров'ін'* (п. – Завб., Лік., Пер., Смер., Т.-Пол., Чорн., л. – Верх.Б., ур. – Люта) (<*ров'ін'* 'рівнинна територія', пор.: *рівень* 'рівне поле або рівна сіножать у горах біля річки або потока', 'рівнина' [Он. 2, с. 179]; [*ровень*] 'рівнина'; [*ровінь*] 'рівнина' [Ет. 5, с. 87]), п. *Плосніны* (Смер.) (<*плосніны* 'рівнинні місця', пор.: [*плосінь*] 'площа; площина, рівнина' [Ет. 4, с. 452]), п. *Р'їун'ї* (Люта) (<*р'їун'ї* 'рівнинна місцевість', пор.: *рівня* 'рівнина (в загальному значенні)' [Мар., с. 247]), п. *Руніны* (С-ки) (<*руніны* 'рівні землі; без підвищень та западин', пор.: *рівнинá* 'рівнина; рівне місце' [Гр. 4, с. 19]);

4) найменшою за кількістю є група мікротопонімів, пов'язана з апелятивами на позначення горбкуватої місцевості, яка характеризується наявністю яких-небудь підвищень: п. *Веретán* (Пор.) (<*веретán* 'горбкувата місцевість', пор.: [*верий*] 'вигнутий, зігнутий' [Ет.1, с. 356]), п. *Зáбережа* (Т.-Пол.) (<*зáбережа* 'берегуваті місця', пор.: *зáбирижа* 'береговаті місця;', 'беріжок, запада' [Он. 1, с. 259]), ур. *Кòп'ін'а* (Т.-Пас.) (<*кòп'ін'а* 'горбкувате місце; з великими грудями', пор.: *кúпина* 'горбик на луці чи болоті, порослий травою або мохом' [СУМ ІV, с. 403]; *кòпінь* 'земля без снігу' [Ет. 2, с. 569]; *кòпінь* 'місце, де сніг не вкриває землю і є грудя' [Он. 1, с. 376]; *кúпина/купин'у* 'горбок, нанесений мурашками; кротовиння' [Гуц., с. 89]).

Мікротопоніми басейну Ужа, мотивовані географічними термінами, за походженням слов'янські, передусім, українські утворення. Серед неслов'янських трапляються переважно східнороманські запозичення (п. *Мінч'ул* (Бук.), пор. *tuncél* 'пагорб' [РРС, с. 866]; л. *Гáура* (Мокра), пор. *gáur/ǎ* 'дірка; яма' [РРС, с. 555]). Незважаючи на багату етнічну історію Ужанщини, мікротопонімія басейну не представлена великою кількістю назв, мотивованих чужомовними елементами.

Отже, можемо стверджувати, що мікротопонімна система досліджуваного регіону відображає його характерні особливості рельєфної структури. Основним джерелом утворення та поповнення мікротопонімів басейну Ужа є переважно вузьколокальні діалектні географічні номенклатурні терміни з широкою семантичною розгалуженістю (додатні та від'ємні ознаки рельєфу, рівнинна місцевість тощо). Місцеві діалектні назви, значення яких ураховуємо при тлумаченні онімів, слугують часто єдиним засобом визначення правильної етимології.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

а) скорочення лексикографічних та інших джерел:

Бук. – Словник буковинських говірок / [за заг. ред. Н. В. Гуйванюк]. – Чернівці, 2005. – 688 с.

Гр. – Словарь української мови // [упор. Грінченко Б. Д.]. – К. : Наук. думка, 1996. – Т. 1 – 3; 1997. – Т. 4. – (Репринтне видання. Друкується за виданням 1907 р.).

Гуц. – Піпаш Ю. О. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області) / О. Ю. Піпаш, Б. К. Галас. – Ужгород, 2005. – 266 с.

Ет. 1, 2, 3, 4, 5 – Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [гол. ред. О. С. Мельничук]. – К. : Наук. думка, 1982–2005. – Т. 1–5.

Зх.пол. – Аркушин Г. Словник західнополіських говірок / Г. Аркушин. – Луцьк, 2000. – Т. 1-2.

Мар. – Марусенко Т. А. Матеріали к словарю украинских географических апеллативов (названия рельефов) / Т. А. Марусенко // Полесье (Лингвистика. Археология. Топонимика). – М. : Наука, 1968. – С. 206–255.

Он. – Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок / М. Й. Онишкевич. – К. : Наук. думка, 1984. – Ч. 1–2. – 495 с., 515 с.

PPC – Румынско-русский словарь. – М. – Бухарест, 1980. – 1592 с.

СУМ – Словник української мови : В 11-ти т. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. I–XI.

б) скорочення назв населених пунктів:

Великоберезнянський район: Бук. – с. Буківцьова, Верх.-Б. – с. Верховина Бистра, Вішка – с. Вішка, Гусн. – с. Гусний, Домаш. – с. Домашин, Забр. – с. Забрідь, Зав. – с. Завосино, К. Паст. – с. Костьова Пастіль, К. Р. – с. Костринська Розтока, Луг – с. Луг, Люта – с. Люта, М. Бер. – с. Малий Березний, Мирча – с. Мирча, Рус. М. – с. Руський Мочар, Р. Паст. – с. Розтоцька Пастіль, Смер. – с. Смерекова, Тих. – с. Тихий, Ужок – с. Ужок, Чорн. – с. Черногорова.

Перечинський район: Вільш. – с. Вільшинки, Дубр. – с. Дубриничі, Завб. – с. Завбуч, Зар. – с. Заричово, Лип. – с. Липовець, Лік. – с. Лікіцари, Мокра – с. Мокра, Маюр. – с. Маюрки, Нов. – с. Новоселиця, Пол. Г. – с. Полянська Гута, Пер. – м. Перечин, Паст. – с. Пастілки, Пор. – с. Порошково, Сім. – с. Сімир, С-ки – с. Сімирки, Тур. – с. Туриця, Т.-Б. – с. Тур'я-Бистра, Т-ки – с. Турички, Т.-Пас. – с. Тур'я-Пасіка, Т.-Пол. – с. Тур'я-Поляна.

Ужгородський район: Кам. – с. Кам'яниця, Нев. – с. Невицьке.

в) скорочення номенклатурних термінів: г. – гора, л. – ліс, п. – поле, пол. – полонина, сін. – сінокіс, ур. – урочище.

ЛІТЕРАТУРА

1. Банк М. В. Із спостережень над мікротопонімією Закарпаття / М. В. Банк // Питання топоніміки та ономастики. – К. : Наук. думка, 1962. – С. 164–168.
2. Бучко Д. Г. Походження назв населених пунктів Покуття / Д. Г. Бучко. – Львів : Світ, 1990. – 143 с.
3. Галас К. Й. Закарпатські географічні назви з називного відмінка однини особових назв (ч. 1) / К. Й. Галас // Тези доповідей до ХІХ наукової конференції [УжДУ] : Серія мовознавча. – Ужгород, 1965. – С. 24–27.
4. Грицак М. А. Назви гідрорельєфу в говірці с. Ясіня Закарпатської області / М. А. Грицак // Питання гідроніміки. – К. : Наук. думка, 1971. – С. 74–80.
5. Дзєндзелівський Й. О. Із спостережень над українською гідрографічною номенклатурою (назви частин річки) / Й. О. Дзєндзелівський // ІІІ Республіканська ономастична (гідронімічна) конференція : тези доповідей. – К., 1965. – С. 23–27.
6. Німчук В. В. Із історичної топонімії Закарпаття / В. В. Німчук // Питання сучасної ономастики. – К., 1976. – С. 19–28.
7. Складенко А. М. «Степень ономастизації» топонимів різних типів / А. М. Складенко // Восточнославянская ономастика : исследования и материалы. – М. : Наука, 1979. – С. 59–69.
8. Чучка П. П. Назви різновидів гори в українських говорах Закарпаття // Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеолології української мови : тези доповідей. – Ужгород, 1978. – С. 81–83.

Статтю присвячено дослідженню особливостей функціонування українських мікротопонімів басейну річки Ужа, мотивованих географічними термінами на позначення особливостей рельєфу. Установлено зв'язок мікротопонімної системи регіону з його природними умовами. Аналізуються основні семантичні групи назв.

Ключові слова: мікротопонім, басейн річки Ужа, географічні терміни, семантичні групи базових назв.

The article deals with the peculiarities of functioning of Ukrainian microtoponyms of the Uzh river basin, that are based on the geographical terms. Connection between the microtoponymic system of the region, its geographical environment is established. Basic semantic groups are analyzed.

Key words: microtoponym, the Uzh river basin, geographical terms, semantic groups of the basic name.

Галина Бачинська
(Тернопіль)

УДК 811.161.2'373.23

АПЕЛЯТИВНІ НАЗВИ В ОСНОВАХ ПРИЗВИЩ ЖИТЕЛІВ МІСТА КОЗОВИ

Антропонімія відображає особливості соціального, історичного і культурного розвитку народу. Будучи особливою системою, антропоніми тісно пов'язані з апелятивною лексикою, яка відображає не просто стан мови, а особливості матеріальної і духовної культури предків [7, с. 254]. Прізвища, що генетично пов'язані з українською лексикою концентрують